

ANNA KOŚCIOŁEK

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8133-0965>

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

BEATA TROJANOWSKA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3624-8553>

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

PROFESOR ADAM KAROL BEZWIŃSKI (1941–2025)

18 września 2025 r. zmarł śp. prof. dr hab. Adam Karol Bezwiński — wybitny polski literaturoznawca, kulturoznawca, historyk literatury rosyjskiej, myśli społeczno-filozoficznej oraz religijnej. Odszedł nie tylko znany badacz, ale przede wszystkim człowiek o wielkiej wiedzy oraz kulturze osobistej, niezwykle skromny, dla którego najważniejsza była nie własna sława, lecz rozwój nauki, wspieranie młodych badaczy i budowanie wspólnoty akademickiej. Na taką postawę niewątpliwie duży wpływ miał jego Mistrz, Profesor Ryszard Łużny, który swoich uczniów starał się

[...] w sposób odpowiedzialny kształtować na rzetelnych poszukiwaczy prawdy. Czynił to w przeświadczeniu, że najdoskonalsze nawet prace własne z czasem staną się tylko kolejnymi tomami studiów, ale wysilek włożony w otwieranie serc i umysłów uniwersyteckich adeptów nauki ku trudnym wyzwaniom współczesności wyda trwale owoce¹.

* * *

Profesor Adam Bezwiński urodził się 12 maja 1941 r. w Kętach. W rodzinnym mieście ukończył szkołę podstawową oraz Liceum Ogólno-

¹ D. Piwowarska, *Profesora Ryszarda Łużnego badania nad stosunkami kulturowymi polsko-wschodniosłowiańskimi*, w: D. Piwowarska, E. Korpala-Kirschak (red.), *Polsko-wschodniosłowiańskie stosunki kulturowe. W dziesiątą rocznicę śmierci prof. Ryszarda Łużnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2010, s. 148–149.

kształćące. W roku 1960 rozpoczął studia na kierunku filologia rosyjska w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Po ich ukończeniu skierowano go do pracy w Technikum Ekonomicznym w Szubinie. W roku 1967 Profesor przeniósł się do Olsztyna, gdzie podjął pracę lektora w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

W 1970 roku, pod kierunkiem prof. dra hab. Ryszarda Łuznego, rozpoczął pracę nad rozprawą doktorską na temat twórczości literackiej Aleksego Chomiakowa, współtwórcy doktryny słowianofilskiej. Obrona odbyła się w grudniu 1974 roku przed Komisją Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Praca ta, w nieco zmienionej wersji, zawężona do poetyckiej spuścizny Chomiakowa, ukazała się drukiem w roku 1976, nakładem „Ossolineum”. Pozostałe części dysertacji opublikowano w formie oddzielnych studiów na łamach czasopism „Slavia Orientalis” oraz „Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Literaria”.

W latach 1975–1985 roku Profesor Adam Bezwiński pracował w Zakładzie Filologii Rosyjskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy. Dwukrotnie pełnił funkcję prodziekana Wydziału Humanistycznego wspomnianej uczelni. W tym okresie odbył także półroczny staż naukowy na Uniwersytecie Leningradzkim, podczas którego sprecyzował swoje zainteresowania badawcze, zgromadził materiały oraz przygotował i opublikował monografię poświęconą Aleksandrowi Puszkiniowi i rosyjskim schellingianistom (*Aleksander Puszkina a idealisci moskiewscy. Kontakty – współpraca – powinowactwa*). W roku 1983 ukazała się praca *Idealisci moskiewscy. Z dziejów romantycznej myśli i kultury rosyjskiej*, która stała się podstawą w przewodzie habilitacyjnym, zakończonym w październiku 1983 roku nadaniem przez Radę Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego stopnia doktora habilitowanego.

W 1985 roku Profesor podjął pracę w Instytucie Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie przez trzy lata pełnił funkcję kierownika Zakładu Historii Literatury Rosyjskiej. Jesienią 1988 roku przeniósł się na Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, obejmując stanowisko kierownika Zakładu Filologii Rosyjskiej. Po utworzeniu Instytutu Filologii Słowiańskiej został jego pierwszym dyrektorem. W grudniu 1990 roku mianowano go profesorem nadzwyczajnym UMK. W roku 1993 ukazała się kolejna ważna rozprawa Profesora Bezwińskiego zatytułowana *Iwan Kiriejewski – krytyk i myśliciel (Korzenie rosyjskiego nacjonalizmu)*.

zmu). W czerwcu 1995 roku uzyskał tytuł profesora nauk humanistycznych.

W roku 2003 Profesor zrezygnował z pracy na UMK i został zatrudniony na stanowisku profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Na Wydziale Humanistycznym powierzono mu kierowanie Katedrą Historii i Teorii Literatury Rosyjskiej. Na emeryturę przeszedł 30 września 2006 roku, pracował jednak nadal na etacie profesora zwyczajnego do września roku 2012.

W roku 2011 opublikował książkę niezwykle, *Nowy Testament Fiodora Dostojewskiego*. Dzięki tej pracy polski czytelnik zyskał możliwość zapoznania się z egzemplarzem Nowego Testamentu należącym do rosyjskiego pisarza, co pozwala na wgląd w jego świat duchowy. Pismo Święte było bowiem nie tylko źródłem inspiracji twórczej Dostojewskiego, lecz także fundamentalnym punktem odniesienia aksjologicznego, determinującym jego refleksję antropologiczną. Książka ta stanowi podsumowanie wieloletnich badań naukowych oraz doświadczeń dydaktycznych Profesora. Składa się ona z dwóch części. Pierwsza z nich jest rozbudowanym wstępem, w którym Autor dokonał przeglądu polskich badań poświęconych wymiarowi religijnemu spuścizny Dostojewskiego oraz zaprezentował świadectwa obecności Biblii w życiu autora *Zbrodni i kary*. W części drugiej zebrał i przetłumaczył na język polski te fragmenty zaczerpnięte z pozostawionego przez pisarza egzemplarza Nowego Testamentu, które zostały przez niego w jakiś sposób oznaczone czy wyróżnione.

Profesor Adam Bezwiński przyczynił się do rozwoju badań nad literaturą rosyjską oraz rosyjską myślą filozoficzną. Jego prace poświęcone były m.in. rosyjskiej literaturze okresu romantyzmu, związkom literatury rosyjskiej z religią, korzeniom rosyjskiej duchowości i nacjonalizmu. Podejmował tematy związane z rosyjską myślą religijną i ekumeniczną XIX oraz XX wieku, stanem współczesnego prawosławia w Rosji, polsko-rosyjskimi spotkaniami na płaszczyźnie literackiej. Był tłumaczem oraz autorem ponad 120 prac naukowych.

Profesor Adam Bezwiński aktywnie angażował się również w działalność organizacyjną. W latach 1999–2023 był członkiem Komitetu Słowianoznawstwa Polskiej Akademii Nauk. Brał także udział w pracach Komisji Kultury Słowian w Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. W roku 2012 na wniosek Komitetu Słowianoznawstwa PAN został powołany na Redaktora Naczelnego kwartalnika „Slavia Orientalis”. Z pasją i z oddaniem poświęcił się

tej pracy. Z powodu stanu zdrowia (choroba oczu) zakończył tę działalność w 2020 roku.

Profesor Adam Bezwiński uczestniczył również w Radzie Naukowej Międzywydziałowego Zakładu Badań nad Kulturą Bizantyjsko-Słowiańską Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, był członkiem Komitetu Redakcyjnego czasopisma „Studia Literaria Polono-Slavica”, redagował serie wydawnicze, opiniował prace do druku.

Na szczególne podkreślenie zasługuje niezwykle owocna współpraca Profesora z Filharmonią Pomorską przy organizacji Kongresów Naukowych i Festiwali „Musica Antiqua Europae Orientalis”. Przewodniczył sekcji słowianoznawczej. Pokłosiem tej działalności jest 12 tomów zatytułowanych „Musica Antiqua. Acta Slavica”, zawierających teksty wygłoszone przez uczestników Kongresu reprezentujących polskie i zagraniczne ośrodki akademickie. Konferencja słowianoznawcza stanowiła istotne nawiązanie do idei Profesora Ryszarda Łużnego oraz długoletniego dyrektora Filharmonii Pomorskiej — Andrzeja Szwalbego, któremu Profesor Adam Bezwiński poświęcił książkę (*Andrzeja Szwalbego portret niedokończony*).

Profesor uczestniczył również w szczególnie istotnej dla niego inicjatywie Tygodni Kultury Chrześcijańskiej. Brał w nich udział nie tylko jako prelegent, ale i członek rady programowej. Za swoje dwudziestoletnie zaangażowanie Profesor został uhonorowany medalem „Za twórczy wkład w kulturę chrześcijańską”, przyznawanym przez specjalną kapitułę przy Archikonfraterni Literackiej Domu Bydgoskiego. Uroczyste wręczenie medalu przez biskupa Jana Tyrawę odbyło się podczas inauguracji XXX Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej w 2011 roku.

Profesor Adam Bezwiński był członkiem Rady Programowej 3 programu TV w Bydgoszczy. W uznaniu wybitnych zasług dla kultury Bydgoszczy oraz regionu Pomorza i Kujaw w 2018 roku został uhonorowany Medalem Jerzego Sulimy-Kamińskiego.

Dorobek naukowy Profesora, budowany przez lata konsekwentnej pracy, stał się trwałym punktem odniesienia dla kolejnych pokoleń rusycystów i sławistów, a jego prace nadal inspirują badaczy literatury rosyjskiej i rosyjskiej myśli filozoficznej. Publikacje nie są jednak jedynie zapisem osiągnięć, ale przede wszystkim świadectwem pasji, z jaką podchodził do nauki.

Profesor Adam Bezwiński związany był z różnymi ośrodkami naukowymi w Polsce. W jego drodze akademickiej ważną rolę odegrał

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie oraz Profesor Ryszard Łużny. We wspomnieniu o swoim Nauczycielu Profesor zwracał uwagę, że

[...] młodym badaczom zależało bardzo na tym, by rozpocząć swoją karierę naukową pod kierunkiem Ryszarda Łużnego. Jego bowiem opieka gwarantowała, że potrafią nauczyć się nie tylko rozwiązywać problemy naukowe, ale także będą mieć okazję poznać myślenie naukowe, metody postępowania badawczego, odkryć, że czymś niezmiernie ważnym w rozwoju jednostkowym jest kontakt z prawdziwie wielkim autorytetem, mistrzem i nauczycielem².

Do końca życia Profesor pozostał „jednym z najbardziej gorliwych piastunów Jego pamięci”³, jak czytamy w zamieszczonym na stronie internetowej Instytutu Filologii Wschodniosłowiańskiej UJ *Wspomnieniu o prof. dr. hab. Adamie Bezwińskim*.

Aby pokazać Profesora nie tylko jako Uczzonego, ale i Człowieka, dołączamy osobiste wspomnienia z dwóch uczelni, w których pracował najdłużej.

ŚLAD TORUŃSKI

Kiedy po raz pierwszy zetknęłam się z Panem Profesorem Adamem Bezwińskim, byłam uczennicą VI Liceum Ogólnokształcącego w Bydgoszczy. W listopadzie 1985 roku w mojej rodzinnej parafii pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Solcu Kujawskim, w ramach Tygodnia Kultury Chrześcijańskiej, Profesor miał wygłosić wykład poświęcony myśli słowiańskiej w nauczaniu Jana Pawła II. Ku mojemu zaskoczeniu zmienił jednak temat i mówił o *Latopisie Nestora*. Już wtedy, choć jeszcze tego nie wiedziałam, Profesor zapowiedział swoją obecność w moim życiu jako Przewodnik, który wprowadzi mnie w świat literatury rosyjskiej. Symboliczne wydaje mi się również to, że pierwsze spotkanie odbyło się w przestrzeni sakralnej i w ramach inicjatywy tak bliskiej Jego sercu, jaką były Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej.

Ponownie spotkałam Pana Profesora kilka lat później, już w środowisku akademickim, w 1988 roku, na zajęciach z historii literatury

² A. Bezwiński, *Profesor Ryszard Łużny*, „Przegląd Humanistyczny” 1999, nr 1 (352), s. 152.

³ *Wspomnienie o prof. dr. hab. Adamie Bezwińskim*, https://ifw.filg.uj.edu.pl/documents/1717115/149498301/Wspomnienie_o_profesorze_Adamie_Bezwi%C5%84skim.pdf/68207cc8-9d5e-4af4-9e9a-a3248a90daaa (09.01.2026).

rosyjskiej na drugim roku studiów na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pan Profesor w studentach dostrzegał partnerów do rozmowy. Wyrażało się to choćby w sposobie, w jaki się do nas zwracał: „Pani Koleżanko”, „Panie Kolego”. Te dziś niemal niespotykane formy budowały poczucie wspólnoty intelektualnej i były zaproszeniem do dialogu.

Ćwiczenia z historii literatury Pan Profesor prowadził w sposób zupełnie wyjątkowy. Każda osoba w grupie była zobowiązana do zadania pytania dotyczącego analizowanego utworu. Z tych pytań Profesor układał plan zajęć i interpretacji tekstu. W ten sposób uczył nas odwagi stawiania pytań, nigdy nie narzucając gotowych rozwiązań. Przekonywał, że istotą nauki są właśnie dobrze postawione pytania. Ufał tekstowi bardziej niż modnym teoriom i metodologicznym nowinkom. Podziwiałam Jego rozległą wiedzę, znakomitą pamięć i niezwykłą umiejętność koncentracji. Z perspektywy lat widzę, że najcenniejszą lekcją, jaką nam dawał, było kształtowanie sposobu myślenia: jak zadawać pytania, jak szukać odpowiedzi i — co najważniejsze — jak nigdy nie przestawać się rozwijać.

Moje rozmowy o literaturze z Panem Profesorem nie ograniczały się do sali wykładowej. Toczyły się także w pociągu. Pan Profesor dojeżdżał z Bydgoszczy, ja wsiadałam w Solcu Kujawskim. Te wspólne chwile w podróży stawały się czasem prawdziwego spotkania z literaturą. Profesor słuchał cierpliwie i z życzliwością, zadawał pytania, które kierowały moją uwagę ku istotnym niuansom tekstu i skłaniały do głębszego namysłu i refleksji.

Szczególnie mocno wraca do mnie wspomnienie egzaminu z historii literatury rosyjskiej na drugim roku studiów. W pociągu rozmawialiśmy o twórczości Fiodora Dostojewskiego. Dzieliłam się swoimi wrażeniami. Dopiero później zrozumiałam, że ta rozmowa była pierwszą częścią egzaminu. Kiedy wysiedliśmy na dworcu w Toruniu, okazało się, że trwał strajk MZK. W tej niecodziennej sytuacji Pan Profesor zaproponował, by kolejną część egzaminu przeprowadzić... podczas spaceru przez most. Doświadczenie to należało do najbardziej niezwykłych w mojej drodze akademickiej. Do dziś wspominam je z uśmiechem.

Wyjątkowe okazało się również seminarium magisterskie. Fakt, że byłam jedyną osobą w grupie, pozwalał Profesorowi poświęcić mi pełną uwagę. Z wielką wnikliwością czytał kolejne rozdziały mojej pracy, ołówkiem nanosząc na marginesach uwagi, sugestie i pytania. Cierpliwie wprowadzał mnie w tajniki pracy naukowej, ucząc przede wszystkim samodzielnego myślenia oraz rzetelności intelektualnej.

W kolejnych latach Profesor dbał o mój rozwój na następnych etapach kariery naukowej: był Promotorem mojej dysertacji doktorskiej, Recenzentem rozprawy habilitacyjnej i niezawodnym konsultantem. Z dzisiejszej perspektywy widzę wyraźnie, że kolejne tematy, które mi podsuwał do opracowania, nie były przypadkowe. Dobierał je tak, by systematycznie wzbogacać mój warsztat badawczy. Zawsze zachęcał do twórczej odwagi i wytrwałości w poszukiwaniu własnej drogi naukowej. Wspierał, gdy pojawiały się wątpliwości, cieszył się moimi sukcesami.

Z Torunia pamiętam jednak Profesora nie tylko jako Mentora, lecz także jako kochającego Dziadka, który swoją wnuczkę Zosię wprowadzał w świat kultury sakralnej, zabierając ją na wycieczki po pięknych kościołach. Wspominam Go również jako wytrawnego melomana, organizującego dla studentów wyjazdy do Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy. Spotykałam Go później w foyer Filharmonii i Opery Nova, zwłaszcza podczas spektakli Bydgoskiego Festiwalu Operowego. Na święta zawsze otrzymywałam od Niego piękne życzenia, a gdy wzrok już na to nie pozwalał — składał je telefonicznie. Choć od 2003 roku Profesor Adam Bezwiński był związany z Uniwersytetem Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, do końca życia interesował się losem toruńskiej rusycystyki. Inspirował i wspierał młodsze pokolenia, chętnie służył radą oraz doświadczeniem naukowym.

Z wielkim smutkiem i poczuciem straty przyjąłem wiadomość o odejściu Pana Profesora. Choć nie ma Go już wśród nas, pozostanie na zawsze w mojej wdzięcznej pamięci, w tym, kim jestem dzięki Niemu. Był Przewodnikiem, który uczył patrzeć głębiej, pytać odważnie i nieustannie rozwijać własną wrażliwość intelektualną. Dzięki Niemu zrozumiałam, że pytania bywają cenniejsze niż gotowe odpowiedzi.

Anna Kościółek
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

* * *

ŚLAD BYDGOSKI

Z głębokim smutkiem i świadomością kresu naszych naukowych relacji przyjąłem wiadomość o śmierci Profesora Adama Bezwińskiego, który odegrał niezwykle ważną rolę w moim życiu zawodowym i osobistym.

Nasze drogi przecięły się jesienią 1989 roku, kiedy Profesor został promotorem mojej pracy doktorskiej, a ja rozpoczęłam pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Bydgoszczy jako asystent. Już wtedy uderzyła mnie Jego życzliwość, kultura osobista i głęboka duchowość. Po obronie pracy doktorskiej wręczył mi piękne wydanie Pisma Świętego w języku rosyjskim — gest, który powtarzał wobec każdego ze swoich doktorantów. Ten symboliczny dar był zaproszeniem do świata nauki, w którym wartości chrześcijańskie stanowiły fundament refleksji i działania.

Na kolejnych etapach mojej pracy naukowej zawsze mogłam liczyć na Jego obiektywną ocenę, mądre rady i życzliwe wsparcie. Profesor był nie tylko Mentorem, ale i Przewodnikiem, który z cierpliwością i szacunkiem towarzyszył mi w rozwoju zawodowym.

W roku 2009 Profesor Bezwiński objął funkcję redaktora naczelnego kwartalnika „Slavia Orientalis”, wydawanego przez Polską Akademię Nauk. Gdy zaprosił mnie do współpracy jako sekretarza redakcji, nie wahałam się ani chwili. Podkreślał, że przyjął to zadanie z potrzeby serca — z szacunku dla pamięci Profesora Ryszarda Łuźnego z Uniwersytetu Jagiellońskiego, którego dorobek i duch naukowy były mu szczególnie bliskie. Przez jedenaście lat spotykaliśmy się regularnie w niewielkim pokoju Instytutu Neofilologii i Lingwistyki Stosowanej przy ulicy Grabowej 2, gdzie panowała — jak mawiał Profesor — atmosfera kameralna, sprzyjająca skupieniu i twórczej pracy.

Nasze rozmowy wykraczały daleko poza sprawy redakcyjne. Rozmawialiśmy o rodzinie, zdrowiu, kulinariach, a także o muzyce — tej ukochanej przez Profesora dziedzinie sztuki, która była dla niego źródłem głębokich przeżyć i inspiracji.

Wyrazem tej pasji były organizowane przez Profesora konferencje naukowe Sekcji Słowianoznawczej, odbywające się w ramach festiwalu Musica Antiqua Europae Orientalis w Filharmonii Pomorskiej. Miałam zaszczyt uczestniczyć w tych wyjątkowych wydarzeniach, które łączyły refleksję naukową z przeżyciem artystycznym. Po obradach wieczorami spotykaliśmy się na koncertach nadal w budynku Filharmonii Pomorskiej — miejscu szczególnym dla Profesora, również ze względu na osobę Andrzeja Szwalbego, wieloletniego dyrektora tej instytucji, którego Profesor darzył głębokim szacunkiem i któremu poświęcił publikację zatytułowaną *Andrzeja Szwalbego portret niedokończony*.

PROFESOR ADAM KAROL BEZWIŃSKI (1941–2025)

Profesor Adam Bezwiński pozostanie w mojej pamięci jako człowiek niezwykle szlachetny, szarmancki, oddany nauce i drugiemu człowiekowi. Jego postawa, wiedza i serce były źródłem inspiracji dla wielu pokoleń uczonych.

Beata Trojanowska
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

REFERENCES

- Bezwiński, Adam. "Profesor Ryszard Łużny." *Przegląd Humanistyczny* 1999, no. 1 (352): 139–154.
- Piwowska, Danuta. "Profesora Ryszarda Łużnego badania nad stosunkami kulturowymi polsko-wschodniosłowiańskimi". *Polsko-wschodniosłowiańskie stosunki kulturowe. W dziesiątą rocznicę śmierci prof. Ryszarda Łużnego*. Piwowska, Danuta, Korpała-Kirszak, Ewa (eds.). Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2010: 137–149.
- "Wspomnienie o prof. dr. hab. Adamie Bezwińskim." <https://ifw.filg.uj.edu.pl/documents/1717115/149498301/Wspomnienie_o_profesorze_Adamie_Bezwi%C5%84skim.pdf/68207cc8-9d5e-4af4-9e9a-a3248a90daaa>.